

СЕКЦІЯ 2. СУСПІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ, ПІДПРИЄМСТВ ТА БІЗНЕСУ

Практика Європейського суду з прав людини щодо обмеження прав людини в умовах пандемії COVID-19

Коріна Доді

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна

Для виживання людського суспільства, важливим є збереження всеосяжного принципу справедливості в громадських, і в першу чергу в державно-правових відносинах. В умовах «коронавірусній» реальності справедливість сприймається як відповідність обмежувальних заходів в цілях захисту життя і здоров'я населення свободі реалізації інших прав і свобод людини і громадянина, і як достатність компенсаційно-відновлювальних заходів для забезпечення основних соціально-економічних гарантій прав людини, гарантованих Конституцією.

Поточна пандемія COVID-19 створила навантаження на світову економіку і обмежила деякі з найбільш важливих прав людини і основних свобод в демократичних суспільствах. Обмеження по охороні здоров'я вплинули на право, на свободу і безпеку осіб, поміщених на карантин в результаті зараження або підозрюваних у зараженні вірусом. Обмеження на свободу слова були введені нібито для запобігання інформаційного безладу. Збори і протести заборонені, щоб запобігти поширенню вірусу. Точно так же доступ до судів був ускладнений або дозволений тільки у відповідності з особливими умовами. Хтось може заперечити, що мали місце порушення права на життя осіб, які померли через вірус, і через відсутність достатньої медичної допомоги, особливо в місцях утримання під вартою або в установах по догляду [1].

Право на сімейне життя було порушено через обмеження пересування людей по Європі. Крім того, мали місце випадки втручання в право на повагу до приватного життя з боку державних органів, які відстежують інфікованих людей. Надзвичайна ситуація викликала безпрецедентний ланцюжок подій, які зачіпають усіх і змушують держави приймати рішення, що обмежують права людини, в короткі терміни [2].

Ці обмеження вплинули на саме функціонування суспільства і поставили під загрозу життя цілих націй, що вже було визнано органами Ради Європи [3].

З моменту початку пандемії деякі держави, які є сторонами ЄСПЛ, повідомили Раду Європи про відступ у зв'язку з COVID-19. Це такі держави як: Румунія, Республіка Молдова, Грузія, Албанія, Латвія, Вірменія, Естонія, Сербія, Північна Македонія та Сан-Марино [4].

Стаття 2 є однією з найбільш фундаментальних статей ЄСПЛ. У мирний час на неї не допускається відступ, що означає, що жодна «надзвичайна ситуація, що загрожує життю нації», не може дозволити призупинити зобов'язання, передбачені цією статтею. Стаття 2 (1) вимагає, щоб «право кожного на життя

захищалося законом» і що держави повинні утримуватися від незаконного позбавлення життя в межах своєї юрисдикції (негативне зобов'язання). ЄСПЛ постановив, що стаття 2 також вимагає від держав захищати життя осіб, які перебувають під його юрисдикцією (LCB проти Сполученого Королівства, пункт 38). Це тягне за собою позитивні зобов'язання, які згодом поширюються на зобов'язання запобігати та зобов'язання розслідувати незаконне позбавлення життя відповідно до статті 2 [5].

Відсутність медичного лікування може підпадати під визначення статті 3 Конвенції. Ця стаття є абсолютною та не допускає відступів, і якщо держава не надає належної медичної допомоги, можливе порушення. Тут потрібно задовольнити дві критерії: лікування або його відсутність потребує досягнення мінімального рівня тяжкості, а участь держави має бути доведена.

Європейський суд з прав людини визнав неприйнятною першу справу, що надходила до нього, стосовно дотримання прав у ситуації з COVID-19. У справі «Le Mailloux проти Франції» (заява № 18108/20) Суд постановив, що заявник не був «жертвою» відповідно до статті 34 Конвенції і тому не мав права подавати індивідуальну скаргу до суду [26].

Право на приватність. Можливо, криза COVID-19 створює величезну проблему для права на приватність та інших кваліфікованих прав. Для запобігання розповсюдженню пандемії держава повинна знати, чи дотримуються люди карантину, вона повинна мати велику кількість медичних даних, вона також повинна знати, з ким заражені люди контактували і т.д. Ця інформація потрапляє в сферу застосування конфіденційності, що розуміється ЄСПЛ.

Навіть вимірювання температури і повідомлення про ваші міжнародні подорожі є втручанням у права, передбачені статтею 8. Стаття 8 допускає правове втручання, ключовим викликом тут є їх пропорційність. Хоча ця надзвичайна ситуація може виправдати багато речей, але не всіх. Ця криза може призвести до змін у тлумаченні Конвенції, і, можливе певне зниження рівня захисту, але лише ЄСПЛ може прийняти рішення про те, як ця криза дійсно вплине на сферу дії статті 8 [7].

Короткий аналіз деяких справ що нині перебувають на розгляд ЄСПЛ [8]:

Feilazoo проти Мальти-11 березня 2021 року (рішення Палати). Ця справа стосувалася, серед іншого, умов тримання під вартою як незаконного мігранта громадянина Нігерії, в тому числі часу, проведеного в de facto ізоляції, та наступного періоду, коли заявника помістили на карантин COVID-19 з особами, що щойно прибули.

Hafeez проти Сполученого Королівства (№ 30379/20). Уряд Сполученого Королівства був повідомлений про заяву 24 березня 2020 року. Ця заява стосується ризику довічного ув'язнення без можливості дострокового звільнення та невідповідних умов тримання під вартою через пандемію COVID-19 у справі про екстрадицію в США шістдесятирічного чоловіка з низкою захворювань, серед яких діабет та астма.

Maratsis та інші проти Греції (№ 30335/20) та Vasilakis і інші проти

Греції (№ 30379/20). Уряд Греції повідомлений про заяву 25 лютого 2021 року. Ця справа в основному стосується умов тримання під вартою ВІЛ-позитивних ув'язнених і, зокрема, вона ставить питання, чи органи влади вжили відповідні заходи для захисту здоров'я заявників як осіб, які живуть з ВІЛ, в контексті кризи здоров'я COVID-19.

Fenech проти Мальти (№ 19090/20). Уряд Мальти повідомлений про скарги в березні 2021 року. В листопаді 2019 року заявника заарештували та тримали під вартою для очікування судового розгляду за підозрою в причетності до вбивства. Він скаржиться, зокрема, на умови тримання під вартою та стверджуванні нездатності держави захистити його здоров'я під час пандемії COVID-19 та у зв'язку з її вразливим статусом.

Fenech проти Мальти 23 березня 2021 року (проміжне рішення щодо прийнятності). В листопаді 2019 року заявника заарештували та тримали під вартою для очікування судового розгляду за підозрою в причетності до вбивства. Через поширення вірусу COVID-19 державою були запроваджені заходи, які призвели до призупинення кримінального провадження і які залишалися чинними до скасування за наказом компетентного органу. В національних судах залишилися повноваження розглядати невідкладні справи або пов'язані з цим питання. Провадження було відновлене через три місяці. Заявник подав декілька безуспішних заяв про можливість внесення застави.

Terheş проти Румунії-20 травня 2021 (рішення про прийнятність). Обраний членом Європарламенту в 2019 році заявник перебував в Румунії на момент подій. Справа стосувалася локдауну, який був введений урядом Румунії з 24 березня до 14 травня 2020 року для боротьби з пандемією COVID-19 і який спричинив обмеження виходу з дому. Заявник стверджував, що введений в Румунії локдаун, якого він повинен був дотримуватися, складав позбавлення волі.

Khokhlov проти Кіпру (№ 53114/20). Уряд Кіпру повідомлений про заяву 10 лютого 2021 року. Ця заява стосується триваючого тримання заявника під вартою з жовтня 2018 року з метою його екстрадиції в Росію для судового розгляду. В жовтні 2020 року йому повідомили, що, через обмежувальні заходи, пов'язані з COVID-19, які застосовуються як Кіпром, так і Росією, дві держави вирішили призупинити його екстрадицію. Заявник скаржиться, зокрема, на те, що його незаконно та свавільно позбавили свободи внаслідок необґрунтованих затримок національних органів влади в процесі його екстрадиції.

D.C. проти Італії (№ 17289/20). 15 жовтня 2020 року (рішення-вилучення з реєстру). Заявник скаржився на те, що органи влади Італії не вжили тимчасові термінові заходи для забезпечення збереження сімейних зв'язків з його п'ятирічною дочкою під час ув'язнення. В вересні 2020 року він повідомив Секретаріат Суду, що він більше не бажає відстоювати свою заяву, оскільки уряд Італії запланував перше слухання в червні 2020 року з метою вживання термінових тимчасових заходів в інтересах дитини.

Association of orthodox ecclesiastical obedience проти Греції (№ 52104/20).

Уряд Греції повідомлений про заяву 25 лютого 2021 року. Ця справа стосується заборони колективного богослужіння в контексті COVID-19. Суд повідомив уряд Греції про заяву та поставив питання сторонам відповідно до статті 6 (право на справедливий судовий розгляд) та статті 9 (свобода релігії) Конвенції.

Avagyan проти Росії (№ 36911/20). Уряд Росії повідомлений про заяву 4 листопада 2020 року. В травні 2020 року заявниця опублікувала коментар в Instagram, в якому стверджувала, зокрема, що в Краснодарському краї Росії не було реальних випадків захворювання на COVID-19. Вона згодом була засуджена за поширення неправдивої інформації в Інтернеті і їй був призначений штраф в розмірі 30000 російських рублів (близько 390 євро), який вона безуспішно оскаржила.

Ключові слова: COVID; права людини.

Список використаних джерел

1. *Ziemele Ineta Liberal Values, Covid-19 and the Judiciary* [Електронний ресурс] / I. Ziemele // *European Convention on Human Rights Law Review*.-2020-№ 1.-р.159-164-Режим доступу: / https://brill.com/view/journals/eclr/1/2/article-p159_159.xml
2. *Sanja Jovicić c COVID-19 restrictions on human rights in the light of the case-law of the European Court of Human Rights* [Електронний ресурс] / S. Jovicić c-Режим доступу: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-020-00630-w>
3. *Committee of Ministers Declaration on the COVID-19 pandemic, 22 April 2020.*-Режим доступу: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809e33dd
4. *Notifications under Article 15 of the Convention in the context of the COVID-19 pandemic*-Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/webContent/99943603>
5. *LCB v United Kingdom (14/1997/798/1001)*-Режим доступу: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-58176%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-58176%22]})
6. *Le Mailloux v. France (application no. 18108/20)*-Режим доступу: [https://hudoc.echr.coe.int/en/g#{%22appno%22:\[%2218108/20%22\],%22itemid%22:\[%22001-206611%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/en/g#{%22appno%22:[%2218108/20%22],%22itemid%22:[%22001-206611%22]})
7. *Kanstantsin Dzehtsiarou COVID-19 and the European Convention on Human Rights*-Режим доступу: <https://strasbourgobservers.com/2020/03/27/covid-19-and-the-european-convention-on-human-rights/>
8. *Factsheet-COVID-19 health crisis. Applications relating to the Covid-19 health crisis before the European Court of Human Rights.*-[Електронний ресурс]-Режим доступу: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Covid_ENG.pdf